

ISSUE 5

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

May 2025

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
May 2025

Tashkent 2025

“Academic Journal of Educational Research (AJER)” international scientific journal, issue 1, page **1-52**. May, 2025

"Academic Journal of Educational Research (AJER)" magazine publishes in the form of scientific articles the results of scientific research conducted by professors and teachers of higher education institutions and independent researchers in our Republic and International. Also, scientific articles of the employees who are working in the international and other scientific institutes, production organizations and enterprises of our Republic and conducting scientific research will be included in the magazine.

All articles were posted to the journal's electronic scientific base at www.ajeruz.com

.

SHAXS RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Soatov Suxrob Abdiburi o'g'li,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Gumanitar fanlar fakulteti 1-bosqich talabasi
ssoatov179@gmail.com
+998931253331

Anotatsiya. Mazkur maqolada shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Xususan, biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillarning shaxs shakllanishidagi o'rni yoritilgan. Har bir omilning o'zaro bog'liqligi, shuningdek, o'qituvchi va ta'lim muhitining ahamiyati tushuntiriladi. Maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali shaxsning har tomonlama rivojlanishiga erishish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: shaxs, rivojlanish, pedagogika, ta'lim, tarbiya, ijtimoiy muhit, psixologik omillar, biologik omillar, o'qituvchi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Abstract. This article analyzes the main factors affecting personality development from a pedagogical point of view. In particular, the role of biological, psychological, social and pedagogical factors in personality formation is highlighted. The interrelationship of each factor is explained, as well as the importance of the teacher and the educational environment. The article considers ways to achieve comprehensive personality development through modern pedagogical approaches.

Keywords: personality, development, pedagogy, education, upbringing, social environment, psychological factors, biological factors, teacher, person-centered education.

Аннотация. В статье анализируются основные факторы, влияющие на развитие личности с педагогической точки зрения. В частности, подчеркивается роль биологических, психологических, социальных и педагогических факторов в формировании личности. Объясняется взаимосвязь каждого фактора, а также важность учителя и среды обучения. В статье рассматриваются пути достижения всестороннего развития личности с использованием современных педагогических подходов.

Ключевые слова; личность, развитие, педагогика, образование, воспитание, социальная среда, психологические факторы, биологические факторы, учитель, личностно-ориентированное образование.

Shaxs – bu jamiyatda yashaydigan, o'z fikri, qarashlari, qobiliyatlari va xulq-atvori bilan ajralib turadigan individual mavjudotdir. Har bir inson o'ziga xos bo'lib, uning shakllanishi va rivojlanishiga turli omillar ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar pedagogik nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. Jumladan, biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillarning ahamiyati tahlil qilinadi.[1]

Avvalo, shaxs rivojlanishi tug'ma va orttirilgan xususiyatlar uyg'unligida shakllanadi. Bunda biologik omillar birinchi o'rinda turadi. Bola dunyoga kelganda

o'ziga xos genetik xususiyatlarga ega bo'ladi. Uning temperament turi, asab tizimi, sog'lig'i, jismoniy holati – bularning barchasi shaxsning dastlabki rivojlanishiga ta'sir qiladi. Masalan, kuchli temperamentga ega bolalar faol, harakatchan, tashabbuskor bo'lishi mumkin, bu esa ularning ijtimoiy muhitga moslashishini osonlashtiradi. Shu bilan birga, bu holat pedagog tomonidan to'g'ri yo'naltirilmasa, bola xulq-atvorida salbiy jihatlar paydo bo'lishi mumkin.[2]

Shaxs rivojlanishida muhim rol o'ynaydigan yana bir omil bu – psixologik omillardir. Har bir insonning o'ziga xos psixik holati, ehtiyojlari, motivatsiyasi, qiziqishlari va hissiy olami mavjud. Masalan, bolada o'rganishga bo'lgan ichki ehtiyoj (motiv) qanchalik yuqori bo'lsa, u o'qishda shunchalik muvaffaqiyatli bo'ladi. Bu jarayonda ota-onalar va o'qituvchilarning hissiy qo'llab-quvvatlovi katta ahamiyat kasb etadi. Psixologik muhit sog'lom bo'lmagan joyda bola o'zini erkin his qilmaydi, bu esa uning shaxs sifatida rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.[3]

Shaxs rivojlanishida ijtimoiy omillar ham katta ahamiyatga ega. Inson jamiyatda yashaydi va shu muhitdan ko'plab ta'sirlarni qabul qiladi. Eng avvalo, bola oilada tarbiyalanadi. Oila – birinchi ijtimoiy muhit bo'lib, bolaga mehr, e'tibor, axloqiy me'yorlar va qadriyatlar singdiriladi. Oilada mehr-muhabbat yetarli bo'lsa, bola o'zini qadrlangan his qiladi va bu uning ijtimoiy faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Aksincha, e'tiborsizlik, qo'pollik, nazoratsizlik mavjud bo'lsa, bola ichki tortinchoqlik, ishonchsizlik kabi holatlarga duch keladi. Tengdoshlar guruhi, maktab muhiti, ommaviy axborot vositalari ham shaxsga ijtimoiy ta'sir etadi.[4]

Pedagogik omillar esa shaxs shakllanishida asosiy o'rin tutadi. Ayniqsa, ta'lim va tarbiya bu jarayonning poydevorini tashkil qiladi. Har bir o'qituvchi – nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi sifatida ham faoliyat yuritadi. O'qituvchining shaxsiy namunasi, uning o'quvchi bilan qilgan muloqoti, darsda qo'llagan metod va texnologiyalari bolaning shaxsiy fazilatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchining bolaga individual yondashuvi, uning ehtiyoj va qiziqishlarini inobatga olishi bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Zamonaviy pedagogika fani shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasiga asoslanmoqda. Bu yondashuvda o'quvchi faqat bilim oluvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida ko'riladi. O'qituvchi esa uning rivojlanishida yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, motivatsiya beruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Bu jarayonda o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy yondashuvi, o'zini baholay olish qobiliyati shakllanadi. Shu orqali shaxs jamiyatda faol ishtirok etuvchi, mas'uliyatli, ongli fuqaro sifatida yetishib chiqadi.[5]

Shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi ham shaxs rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, muammoli o'qitish, interfaol metodlar, shaxsiy rivojlanishga qaratilgan treninglar, kreativ topshiriqlar orqali o'quvchilar fikrlash, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini

rivojlantiradi. Bu esa ularning mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.[6]

Xulosa qilib aytganda, shaxs rivojlanishi ko‘p qirrali va uzluksiz jarayondir. Unda biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillar o‘zaro bog‘liq holda ta’sir ko‘rsatadi. Pedagog sifatida bizning asosiy vazifamiz – bu omillarni chuqur o‘rganish, har bir o‘quvchining individual imkoniyatlarini inobatga olib, uni barkamol inson sifatida tarbiyalashdir. Buning uchun o‘qituvchi nafaqat bilimdon, balki mehribon, talabchan va o‘z shaxsiy namunasi bilan ilhomlantiruvchi bo‘lishi kerak. Shundagina shaxsni har tomonlama rivojlantirishga erishish mumkin bo‘ladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Abduqodirov A. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
2. G‘afforov Ya. Pedagogik mahorat va ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Vygotskiy L.S. Psixologiya va shaxs taraqqiyoti. – Moskva: Pedagogika, 1983.
4. Hasanboyeva O., Turaeva N. Umumiy pedagogika. – Toshkent: TDPU, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim sifatini oshirish va pedagoglar salohiyatini rivojlantirish”ga oid qaror va farmonlari.
6. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
3-son

Nashr qilingan sana: 29.03.2025.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172